

Täysistunto

Perjantai 8.12.2023 klo 13.00—20.37

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 80/2023 vp

Lakialoite LA 16/2023 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2023 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelua, edustaja Honkasalo poissa. Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.12 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Hallituksen tavoite päätoimisen opiskelun mahdollistamisesta on hyvä, mutta keinot sen saavuttamiseksi ontuvat. Opintolainan valtiontakauksen korotuksen sijaan opintorahan korotus riittävälle tasolle olisi reilu ja kestävä tapa tukea opiskelijoita. Teimmekin muutosesityksen, jolla opintorahaa olisi korotettu 50 eurolla. Valitettavasti se ei tämän salin äänestyksessä menestynyt. Vasemmisto tekee vielä vastaavan muutoksen valmistelua koskevan lausumaehdotuksen. Teen tässä kohtaa myös vihreiden vastalauseen 2 mukaisen lausumaesityksen.

Arvoisa puhemies! Opintolainan valtiontakauksen korotuksen myötä opintotuesta tulee entistä lainapainotteisempi, minkä myötä korkeakouluopiskelijalla opintolainan osuus nousee noin 75 prosenttiin opintotuesta ja yli 60 prosenttiin etuuksista, jos myös asumistuki huomioidaan. Vastuu opintojen aikaisen toimeentulon rahoittamisesta jää liiaksi opiskelijalle itselleen ja ajaa opiskelijoita suurempiin paineisiin työn ja opintojen yhdistämisessä.

Hallituksen esityksessä korotetaan opintolainan valtiontakausta 200 eurolla, mutta samalla ei ehdoteta korotettavaksi opintolainahyvityksessä huomioitavaa lainamäärää vastaavasti. Näin ollen korotuksen jälkeen lainamäärä kotimaassa suoritettaviin opintoihin olisi 850 euroa, josta opintolainahyvitykseen huomioitaisiin vain 400 euroa eli alle puolet. Tämä on vakava puute, joka heikentää opintolainahyvitystä keinona ehkäistä lainanmaksuhaasteita.

Asiantuntijat ovat pitäneet vääjäämättömänä sitä, että opintolainan valtiontakauksen korotus tulee johtamaan opiskelijoiden velkaantumisen huomattavaan lisääntymiseen etenkin, kun rahamääräisten etuuksien taso heikkenee tulevana vuosina. Keskimääräinen opintolainamäärä maisteriksi valmistuvalla on nykyisin 22 400, ja SYL arvioi lainamäärien kasvavan lähivuosina 30 000 euron tasolle johtuen opiskelijoiden heikkenevästä toimeentulosta, nousseesta korkotasosta sekä esitetystä opintolainan valtiontakauksen korotuksesta. Monella opiskelijalla lainamäärät valmistuessa vaikeuttavat asuntolainan saantia jo nyt.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

Osa opiskelijoista pystyy opintojensa aikana työskentelemään, välttämään velkaantumista ja mahdollisesti rakentamaan varallisuuttaan, kun taas heikommin pärjäävät velkaantuvat syvemmin. Myös eri aloille valmistuneiden palkkataso ja siten lainan takaisinmaksukyky vaihtelevat. Opintolainamäärien kasvaessa myös opintolainaan liittyvä korkoriski on kasvanut ja opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden kokema lainaan liittyvä epävarmuus on lisääntynyt.

Arvoisa puhemies! Hallitus esittää korotusta myös opintotuen huoltajakorotukseen, mikä se sanoo tukevana opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Tosiasiassa opiskelijavanhempien ostovoima kuitenkin heikkenee, kun huomioidaan hallituksen tekemät indeksijäädys-tykset ja asumistuen leikkaus.

Hallituksen ehdotus opintotuen opintolainaosuuden korottamisesta 200 eurolla liittyy Orpon hallituksen toteuttamaan laajempaan sosiaaliturvan leikkausten kokonaisuuteen, joka vaikuttaa äärimmäisen negatiivisesti opiskelijoiden etuuksiin. Opintotuen lainaosuuden korotuksella kompensoidaan erityisesti asumistuen leikkauksista ja useimpien etuuk-sien indeksijäädityksistä seuraavaa opiskelijoiden rahamuotoisten etuuk-sien heikennystä. Esimerkiksi SYL on laskenut, että kaiken kaikkiaan päätoimisen opiskelijan etuudet heik-kenevät lähes viidenneksellä, kun otetaan huomioon kaikki Orpon hallituksen opiskelijo-ihin kohdistamat leikkaukset, siis viidenneksellä. Päätösten toteutuessa rahamuotoisten etuuk-sien taso tulee olemaan ostovoimaltaan vuonna 27 alimmalla tasollaan sitten kevään 92 jälkeen.

Kun edellytykset opiskelun aikaiselle toimeentulolle heikkenevät, sillä tulee olemaan kielteinen vaikutus opiskelijoiden mielenterveyteen ja opiskelukykyy-n, joiden perusta on turvattu ja riittävä toimeentulo. Erityisen huolestuttava tilanne on heikoimmassa asemassa olevien opiskelijoiden, kuten osaopiskelukykyisten ja mielenterveyden haasteista kärsi-vien opiskelijoiden, osalta. Etuuksiin suunnitellut leikkaukset kasaantuvat opiskelijoille kohtuuttomasti. Ne ovat mittaluokaltaan suuria ja vaikutuksiltaan vakavia. Näistä syistä me vihreät emme voi tukea hallituksen esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä.

19.17 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Se, mitä opintotuki tarvitsee, on tasokorotus. Tällä esityksellä hallitus lisää opintotuen lainapainotteisuutta, vaikka muuten hallitus väit-tää, että velkaantumista pitää vähentää. Opiskelijoiden kohdalla tätä velkahuolta ei kuiten-kaan ole. Samaan aikaan opiskelijat velkaantuvat jo nyt kovaa vauhtia, ja tämä velkaantu-minen on vain kasvanut. Eli miksi opiskelijat ovat ainoa ryhmä, jolta odotetaan velkaantu-mista? Tällä esityksellä myös sosioekonomisen taustan vaikutus nuorten opiskelumahdol-lisuuksiin kasvaa, ja se on tietenkin täysin väärä suunta.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto kannattaa sellaista yhteiskuntaa, joka perustuu osaamiseen, joka perustuu kaikkien potentiaaliin, joka perustuu sivistykseen, ja tämän tu-kemiseksi me tietenkin kannatamme myös maksutonta koulutusta. Lainapainotteisuuden lisääminen tähän peilaten on täysin väärä suunta. Laina ei ole maksutonta, joten tämä esi-tys sotii sitä periaatetta vastaan, että meillä on maksuton koulutus. Eli opintotukea pitäisi lainapainotteisuuden lisäämisen sijaan korottaa.

Me esitämme meidän vaihtoehtobudjetissamme muutamia parannuksia opiskelijo-i-den toimeentuloon. Siellä esitetään sitä, että korkeakouluopiskelijoiden opintorahaa koro-tetaan 50 eurolla kuukaudessa 329 euroon ja vastaava prosenttikorotus tehdään kaikkiin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

opintorahoihin. Me esitetään, että opintolainalle säädetään korkokatto ja opintotuen lainapainotteisuutta tosiaan vähennetään eikä lisätä. Sen lisäksi me tietekin myös esitetään, että opiskelijoiden asumistuen leikkaukset perutaan ja aikuiskoulutustuki säilytetään ennallaan. Nämä ovat kaikki heikennyksiä, joita te, hallitus, olette tekemässä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan tehdä vastalauseen 4 mukaisen lausumaehdotuksen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elo.

19.19 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Opintotuen tarkoituksena on mahdollistaa täysipäiväinen ja tavoitteellinen opiskelu jokaiselle sosioekonomisesta taustasta ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Opintotuki on vastikkeellinen sosiaaliturvan muoto. Se korvaa päätoimisesta opiskelusta aiheutuvia kuluja. Tuen saamisen edellytyksenä on riittävä eteneminen opinnoissa.

Nyt Orpon hallitus on heikentämässä opiskelijoiden taloudellista tilannetta tekemällä opintorahaan indeksijäädytyksen. Hallitus siis heikentää opintorahan ostovoimaa ja näin opiskelijoiden toimeentuloa. Hyvää on, että opintorahan huoltajakorotukseen tehdään 30 euron korotus, mutta indeksijäädytys syö siitäkin osan pois. Hallitus paikkaa tätä heikennystä sekä asumistuen leikkausta lisäämällä opintotuen lainapainotteisuutta opintolainan valtiontakauksella korottamalla. Tämä asettaa opiskelijoita eriarvoiseen asemaan ja lisää niiden lainataakkaa, joita esimerkiksi vanhemmat eivät pysty opinnoissa tukemaan. Tämä ratkaisu pakottaa opiskelijoita ottamaan lainaa sellaisessakin tilanteessa, jossa opiskelija tietää, ettei hän tule lainataakastaan selviytymään.

Vihreät ovat pitkään ajaneet opintorahan korottamista, jotta opiskeleminen ilman lainataakan kerryttämistä olisi mahdollista. Riittävä toimeentulo opiskeluaikana mahdollistaa opintojen tavoitteellisen etenemisen ja vahvistaa osaltaan opiskelijoiden hyvinvointia. Tänä aikana, kun tulevaisuus näyttää monelle nuorelle epävarmana ja sumuisena, on toimeentulon turvaaminen tärkeä keino tulevaisuudenuskon vahvistamiseen ja opiskelijoiden hyvinvoinnin turvaamiseen.

Kannatan edustaja Hopsun tekemää esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, poissa. Edustaja Kurvinen, poissa. — Edustaja Siponen, olkaa hyvä.

19.21 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä toisessa käsittelyssä oleva opintotukilakimietintö sisältää keskustan jättämän vastalauseen, jossa esitetään kahta lausumaa, jotka tulen myöskin tämän puheenvuoron aikana esittämään.

Tosiaan, arvoisa rouva puhemies, keskustan edustajat ovat täällä kolmatta iltaa valvoineet opiskelijoiden etua, ja nyt viimein päästään tänään asiaan. Tämä opintorahan huoltajakorotus on erinomainen asia. Tässä kuitenkin on syytä huomata, että huoltajakorotukseen ei kuitenkaan tule vuodenvaihteessa tätä 30 euron korotusta, koska siinä on ollut nyt vuoden 23 loppuun asti voimassa oleva väliaikainen korotus.

Opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärän korottaminen lisää opintotuen lainapainotteisuutta ja pidemmällä aikavälillä todennäköisesti myös opiskelijoiden lainamääriä. Opintolainojen määrän kasvu voi lisätä myös valtion takausvastuuneroja. Opintolainojen nostokertojen määrän lisääminen muille kuin korkeakouluopiskelijoille on tarpeellinen muutos ja turvaa opintolainan riittävyyttä koko lukuvuoden.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

Arvoisa rouva puhemies! Keskustan ryhmä ei hyväksy hallituksen esittämiä opintorahan leikkauksia. Esitämme vastalauseen, jossa opintorahaan tehdään 20 miljoonan euron korotukset. Tämä tarkoittaa noin 6 prosentin korotusta opintorahoihin, opintotuen huoltajakorotukseen ja oppimateriaalilisään. Opintorahan korottaminen takaa opintotuen ostovoiman säilymistä ja kompensoi Orpon hallituksen päätöstä asumistuen leikkaamisesta.

Pidämme vääränä arvovalintana Orpon hallituksen tapaa kohdistaa leikkauksia erityisen voimakkaasti lapsiin ja nuoriin ja opiskelijoihin. Suomalaisten opiskelijoiden valmistuminen tapahtuu suhteessa myöhemmin kuin muiden OECD-maiden opiskelijoiden. Hallituksen suunnittelema opintorahan leikkaus indeksijäädytyksen muodossa on ristiriidassa tavoitteiden kanssa. Opintotuen lainapainotteisuuden kasvu kohonneiden korkojen aikana herättää aiempaa suurempaa huolta. Hallituksen olisi tarpeen arvioida opintotuen uudistamisen tarpeita selvittäessään myös sitä, voisiko opintolainan korkomenot huomioida myös osana opintolainahyvitystä tai voisiko opintolainaan kuulua automaattisesti asp-lainan kaltaisen valtion korkotuki.

Arvoisa rouva puhemies! Opintoraha on suora tuki opiskelijoille opiskelujen aikaisten elinkustannusten kattamiseksi. Sivistysvaliokunnassa kuullut asiantuntijat pitävät opintorahaa hyvänä kannustimena opiskelijoiden opintojen edistämiseksi. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus keskittyä mahdollisimman täysipainoisesti opiskeluun ja valmistua tavoiteajassa. Opintorahan korotus tukisi opiskelijoiden valmistumista. Viime vaalikaudella opintotuen tulorajoihin tehdyt korotukset mahdollistivat myös opiskelijoiden työssäkäynnin opintojen ohella.

Arvoisa puhemies! Sipilän hallitus palautti vuonna 2018 opintotukeen huoltajakorotuksen, joka oli poistettu opintotuesta vuonna 1994. Huoltajakorotus tukee perheellisiä opiskelijoita ja edistää mahdollisuutta keskittyä opiskeluun päätoimisesti. Esitys sisältää myös huoltajakorotukseen 6 prosentin tasokorotuksen.

Arvoisa puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteltiin viime vaalikaudella hallituksen esitys laiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta. Lakiehdotuksen tavoitteena oli mahdollistaa kokeilu, jonka tarkoituksena oli saada tietoa alueellisen opintolainahyvityksen vaikutuksista esityksen mukaisen kokeilun alueen työvoiman saatavuuteen ja elinvoimaisuuteen. Kainuun maakunnasta olisivat mukaan tulleet Kajaani, Kuhmo, Sotkamo, Suomussalmi, Puolanka, Hyrynsalmi, Ristijärvi ja Paltamo, Lapista Savukoski, Pelkosenniemi, Salla, Kemijärvi ja Posio, Pohjois-Pohjanmaalta Kuusamo, Pyhäntä, Taivalkoski, Pudasjärvi, Utajärvi ja Vaala, Pohjois-Savosta Rautavaara ja Sonkajärvi ja Pohjois-Karjalasta Nurmes, Juuka, Lieksa ja Ilomantsi. Keskustan eduskuntaryhmä esittää, että hallitus toisi eduskunnalle esityksen alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta.

Arvoisa rouva puhemies! Edellä olevan perusteella ehdotamme, että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi lakiehdotuksen 11 §:ä esittämämme vastalauseen 3 mukaisena ja että hyväksytään siihen liittyvät kaksi lausumaa:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää viivytyksettä opintotuen kokonaisuudistusta ja seuraa opintolainojen korkojen nousun vaikutuksia opiskelijoiden opiskelujen aikaiseen ja opintojen jälkeiseen toimeentuloon.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta.”

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mäkyinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

19.27 **Matias Mäkynen sd:** Arvoisa puhemies! Olemme puhuneet täällä viime päivinä paljon taloudesta, työllisyydestä, talouskasvusta, tuottavuudesta. Suomessa ajatellaan, että me olemme korkean koulutuksen ja osaamisen maa, mutta varsinkin nyt viime päivien Pisa-tulokset, mutta oikeastaan myös meidän korkeakoulujärjestelmämme tulokset, kertovat siitä, että ne vanhat vahvuudet eivät enää ole entisellään. Suomi on pudonnut korkeakoulutettujen määrässä OECD-maiden keskiarvon alapuolelle, eikä tämä hallitus ole tekemässä itse asiassa mitään tämän kehityksen kääntämiseksi. Päinvastoin käsittelemme nyt esitystä, joka yhdistettynä eilen käsiteltyyn asumistukileikkaukseen aiheuttaa pienituloisille opiskelijoille jopa 150 euron toimeentulon heikkenemisen vaalikauden aikana.

Täällä on päivä toisensa jälkeen kerrottu myös, kuinka kamalaa valtion velkaantuminen on ja kuinka suojaamme nuoria vähentämällä velkaantumista, mutta nyt hallitus kuitenkin haluaa velkaannuttaa nuoria. Opintotuen heikentäminen on viesti, jonka mukaan Suomessa emme halua, että nuoret kouluttautuvat, emme halua sitä tukea, vaan näemme, että jokaisen oma asia on vastata omasta kouluttautumisestaan ja yhteiskunta ei siihen osallistu eikä siitä hyödy. Toimenpide on ristiriidassa Suomen koulutustason nostotavoitteen kanssa, ja se heikentää Suomen työllisyyttä ja talouskasvua, vaikka tätäkään muutosta ei sieltä SISU-mallista ulos saada.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan kansaneläkeindeksi- ja kuluttajahintaindeksisidonnaisten etuuskien ja etuuden määräytymiseen vaikuttavien rahamäärien indeksikorotukset jätetään tekemättä vuosina 24—27. Samalla opintorahan indeksitarkistuksista luovutaan näinä samoina vuosina. Indeksitarkistusten jäädyttäminen koskisi opintorahan osana myös opintorahan huoltajakorotusta ja oppimateriaalilisää. Myös hallituksen toteuttama asumistuen kokonaisuudistus, jonka tavoitteena on hallituksen mukaan tukien kohdistuminen eniten tarvitseville ryhmille, johtaa opiskelijoiden tukitason merkittävään heikkenemiseen. Yhdessä opintorahan indeksijäädytys ja asumistuen leikkaus johtavat ostovoiman dramaattiseen heikkenemiseen. Tästä syystä hallitus on toki korottamassa opintolainan valtiontakausta ja tekemässä huoltajakorotukseen tasokorotuksen.

Näistä toimista SDP vastustaa opintotuen indeksijäädytyksiä ja asumistuen leikkauksia.

90-luvun alkupuolella toteutetussa opintotukiuudistuksessa opintorahoja suurennettiin 2,5-kertaisesti, opintolainamääriä pienennettiin ja lainat muuttuivat markkinaehtoisiksi. Opintotukiuudistuksen jälkeen opintorahoja on pienennetty kaksi kertaa, ja niihin on myös kaksi kertaa tehty tasokorotus. Tämän lisäksi opintorahoihin on kuusi kertaa tehty indeksikorotukset, ja opintolainan kuukausimääriä on opintotukiuudistuksen jälkeen suurennettu kuusi kertaa.

Korkeimmillaan opintorahan osuus opintotuen yhteismäärästä on ollut 57 prosenttia 90-luvun opintotukiuudistuksen jälkeen. Tällä hetkellä opintorahan osuus on 30 prosenttia. Koska 70 prosenttia on opintolainaa, opintorahan viime vuosien indeksikorotukset eivät ole turvanneet opintotuen ostovoimaa. Opintolainojen kuukausimäärää on edellisen keran korotettu syksyllä 2017. Sen jälkeen kuluttajahinnat ovat nousseet noin 20 prosenttia, opintotuen yhteismäärä on samana aikana noussut 900 eurosta kuukaudessa 929 euroon eli vain kolme prosenttia. Opintotuen yhteismäärän pitäisi kuluttajahintaindeksin muutoksen mukaisesti olla nyt 1 080 euroa kuukaudessa eli yli 100 euroa suurempi. Opintotuen ostovoimasta on viimeisen kuuden vuoden aikana leikattu siis jopa noin 150 euroa kuukaudessa, koska kuukausimääriä ei ole korotettu.

Tämän opintotukilain muutosesityksen mukaan opintolainan kuukausimäärää korotettaisiin nykyisestä 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa. Lainamäärän 200 euron korotus

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

voisi kompensoida jonkin verran tätä opintorahojen indeksijäädytyksen vaikutusta. Se myös palauttaisi opintotuen reaalisen tason syksyn 2017 tasolle. Vuonna 2027 opintotuen yhteismäärän ostovoima olisi kuitenkin noin 60 euroa kuukaudessa syksyn 2017 tasoa pienempi. Nämä muutokset tekisivät tietenkin opintotuesta entistä lainapainotteisemman. Opintolainamäärien korotuksen jälkeen opintotuen yhteismäärä olisi 1 129 euroa kuukaudessa ja opintorahan osuus olisi enää 25 prosenttia, ja se olisi samalla tasolla kuin 90-luvun alussa ennen opintotuki uudistusta.

Korkojen nousu on lisännyt opintolainoista aiheutuvia ongelmia, ja tämä näkyy korkoavustuksen saajamäärissä ja ennen muuta opintolainojen nopeasti suurentuneissa takausvastuunoissa. 2017 tehty opiskelijoiden siirto yleiseen asumistukeen paransi opiskelijoiden rahamuotoista tukea suoraan, ja se oli onnistunut myös sosiaalipoliittisesti, koska tuki kohdistui paremmin niille, jotka sitä tarvitsevat.

Tutkimusten mukaan viime vuosina opiskelijoiden työssäkäynti on lisääntynyt, ja se on keskimäärin 13,8 tuntia viikossa. Vastaavasti opiskelijoiden opintoihin käyttämä aika on vähentynyt. Se on vähentynyt vuodesta 2019 vuoteen 2022 2,6 tuntia viikossa, ja on vuonna 22 ollut enää 26,8 tuntia viikossa. Eli opintolainapainotteisuus ja toisaalta opiskelijoiden vaatimus tehdä enemmän töitä ovat vähentäneet opiskelijoiden opintoihin käyttämää aikaa.

Opiskelijoiden toimeentulo. Opintorahan tarkoitus on mahdollistaa nopea valmistuminen, jopa täysipäiväinen opiskelu, mutta työssäkäynti, valmistuminen, opiskelijoiden jakaminen ja mielenterveys ovat vaikeasti yhteensovitettavissa, kun opintorahan osuutta pienennetään. Tämä opintolainan osuuden korottaminen myös eriarvoistaa opiskelijoita, sillä tutkitusti tiedetään, että lainapainotteisuus vähentää erityisesti pienituloisista perheistä tulevien opiskelijoiden opiskelemaan lähtemistä ja he välttävät tätä lainan ottamista.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla esitän vastalauseen 1 mukaiset neljä lausumaa:

Ensimmäiseen lausuman mukaan ”hallitus seuraa opiskelijoiden velkaantumisen tasoa lainapainotteisuuden kasvaessa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin ongelmien ratkaisemiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin opintolainojen valtion tarjotun korkosuojan säätämiseksi ja korkoavustuksen ehtojen päivittämiseksi opintolainakannan kasvun ja korkojen nousun vuoksi.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi opintotukilainsäädännön kokonaisuudistuksen lainapainotteisuuden vähentämiseksi ja varaa siihen tarvittavan rahoituksen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa [Puhemies koputtaa] opintotuen muutosten vaikutusta opiskelijoiden työssäkäyntiin ja opiskeluun käytetyn ajan muutoksiin ja siihen, [Puhemies koputtaa] miten se vaikuttaa tavoiteajassa tutkinnon suorittaneiden määriin.”

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén poissa, edustaja Holopainen poissa, edustaja Talvitie poissa. — Edustaja Mattila.

19.35 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Orpon hallituksen tapa kohdistaa voimakkaita leikkauksia lapsiin, nuoriin ja opiskelijoihin on keskustan mielestä väärä arvovalinta. Suomalaiset opiskelijat valmistuvat keskimäärin myöhemmin kuin muiden OECD-maiden opiskelijat. Hallituksen suunnittelema opintorahan leikkaus indeksijäädytyksen muodossa on siten ristiriitainen hallituksen tavoitteen kanssa vauhdittaa opiskelijoita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

den valmistumisaikoja. Opintotuen lainapainotteisuuden kasvu samaan aikaan, kun korot kohoavat, on huolestuneisuutta herättävä yhdistelmä, mitä keskusta ei voi tukea.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Siposen tekemiä esityksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto poissa, edustaja Rantanen poissa. — Edustaja Kiljunen.

19.36 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käytetty nyt opposition puolelta hyvinkin tärkeitä puheenvuoroja, jotka olisi syytä hallituksen edustajien kuunnella.

Me kuulimme eilisellä kyselytunnilla jälleen kerran siitä, että hallitus painottaa voimakkaasti koulutusta ja pitää sitä — aivan oikein — lähestulkoon pyhänä lehmänä, että siihen ei kosketa, halutaan tukea koulutusta kaikilla tasoilla Suomessa. Puheet ja teot ovat täysin ristiriidassa toisiinsa nähden, kun täällä rakennetaan budjettiesitystä, jossa heikennetään opiskelijoiden elämäntilannetta, rangaistaan siinäkin asiassa. Lähtökohtanaan pitäisi olla nimenomaan, että opiskelun pitäisi olla ”päätoiminen työ”, että päätoimisesti voidaan sitoutua. Siinä tulisi myöskin keskeinen tavoite eli opinnot nopeutuisivat, työelämään siirtyminen tulisi vauhdikkaammin vastaan. Tämä olisi luonteva tapa edetä. Nyt me olemme heikentämässä opintotukijärjestelmää selkeästi, myöskin asumistuki opiskelijoille heikkenee. Täällä edustaja Mäkynen taidokkaasti — ei, arvokkaasti — kuvasi sitä, mitä se tarkoittaa euroinakin opiskelijoille: aidosti heikennetään elämäntilannetta ja pakotetaan opiskelijat tekemään samanaikaisesti työtehtäviä. Myöskin edustaja Mäkynen nimenomaan edellytti sitä, että tässä pitäisi tehdä kunnollinen seurantarjestelmä, että nähtäisiin näiden uudistusten vaikutukset.

Pidän kehitystä huolestuttavana, ja kannatan edustaja Mäkynen tekemää muutosesitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Saramo.

19.38 Jussi Saramo vas: Kiitos, arvoisa puhemies! Jatkuvasti olen kuullut oikeistosta kommentteja siitä, kuinka opiskelu on pääsy kovien tienestien luo, jolloin on ihan perusteltua, että ihminen käy töissä ja joutuu maksamaan sitten lainaa. Mutta kun nyt katsotaan vaikka tätä pääkaupunkiseudun tilannetta, niin moni korkeasti koulutettu ihminen saa niin pientä palkkaa, että niillä ei tämmöisiä opintolainoja makseta. Toisaalta he ovat aloilla, joissa ei ole semmoisia kovatuloisia työharjoittelu- ja työntekomahdollisuuksia opiskeluaikana; toki niitä joillain aloilla on. Tuntuu, että oikeistossa ajatellaan, että jokainen opiskelija on tämmöinen joku Nokian tai muun vastaavan yhtiön tuleva huippuosaaja. Mutta moni meidän huippuosaajista on meidän yhteiskunnalle aivan elintärkeä työntekijä varhaiskasvatuksessa tai hoitoalalla, ja heidänkin pitää nämä opintolainat maksaa ja elää myös se aika, kun he ovat opiskelemassa. Heille tämä hallituksen linja on kyllä todella tyly ja tuntuu todella epäoikeudenmukaiselta.

Vielä kun tässä heikennetään mahdollisuuksia tulevaisuudessa elää esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, kun ARA-tuotanto ajetaan alas tämän hallituksen toimesta ja toisaalta tulevat myös nämä asumistuen leikkaukset, niin tämä kokonaisuus on kyllä todella vakavasti eriarvoistava, ja se on kyllä surullista.

Kannatan edustaja Kivelän tekemää esitystä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen.

19.40 **Minna Reijonen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Molemmat ovat tärkeitä: työnteko on tärkeää ja opiskelu on tärkeää. Tässä lakiesityksessä on tämä sisältö ihan selvästi täällä sanottu: ”Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia. Esityksen tarkoituksena on päätoimisen opiskelun edellytysten turvaaminen. Esityksen mukaan opintorahan huoltajakorotukseen tehtäisiin tasokorotus, jolla parannettaisiin lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun.” Eikö juuri tämäkin ole todella tärkeää? Elikkä parannettaisiin lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Kyllä meidän, hallituksen, mielestä tämäkin on erittäin tärkeä asia, mutta harmi, että oppositio ei ajattele näin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Lehtinen.

19.40 **Rami Lehtinen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan muistuttaa, että vaikka lainamäärä kasvaakin, jatkossakin kuitenkin, jos ajallansa valmistuu, hyvitystä saa 40 prosenttia siitä lainan määrästä omavastuuosuuden jälkeen. Myöskin pitää muistaa, että kun lainamäärän kasvun myötä on mahdollisuus ottaa enemmän lainaa, tosiasiallisesti opiskelijan ostokyky ei heikkene. Toki se tekee sen vaihtoehdon, että pitää itse valita, tekeekö opintojen ohella töitä, valmistuuko nopeammin vai nostaako lainaa. Se kannustaa sitä myöden siihen nopeampaan opiskeluun ja ennen kaikkea ajallaan opiskeluun.

Siitä olen samaa mieltä, että jos on paljon opintolainaa, ei välttämättä ole kannustavaa hakeutua esimerkiksi valtiolle, hoitoalalle tai muihin julkisiin tehtäviin, joissa on työvoimapulaa. Ainakin itse olisin valmis kehittämään jossakin vaiheessa sellaista mallia, että opintolainasta saisi enemmän hyvitystä tullessaan töihin esimerkiksi valtiolle ja julkisalan tehtäviin, joissa on iso työvoimapula. Se kannustaisi näille aloille hakeutumaan sitten opiskelun jälkeen ja ennen kaikkea opiskelemaan niitä aloja, joilla on työvoimapula.

Sitten mitä tulee tähän edustaja Mäkysen puheenvuoroon, niin jos tämä näin oli, että 26 tuntia opiskelua ja 13 tuntia työtä, niin se tarkoittaa 40 tuntia viikossa, eikä se aivan kohtuuttomalta kuulosta nuorelle ihmiselle työmäärän suhteen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Siponen.

19.42 **Markku Siponen kesk:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tuossa edustaja Reijonen käytti puheenvuoron, ja odotin vähän, olisiko hän antanut tukea meidän esitykselle tästä alueellisesta opintolainahyvityksestä, koska tässähän on kuitenkin nyt koko ajan odotettu niitä konkreettisia keinoja Itä- ja Pohjois-Suomen elinvoiman parantamiseen. Tästä on selvitykset valmiina, ja tämä olisi ollut erittäin hyvä ottaa käyttöön. Kyse on kuitenkin vain kokeilusta, ja olisin vielä kysynyt perussuomalaisten edustaja Reijoselta, miltä tämä kuulostaa. Pohjois-Karjalasta olisi kuitenkin useampi kunta mukana, ja myöskin Pohjois-Savosta, niin että eikö tämä olisi ihan hyvä tällainen elinvoimakokeilu nimenomaan tämänä Itä-Suomeen, joka voitaisiin tehdä yhdessä?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

19.43 Miko Bergbom ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Siponen nosti tämän alueellisen opintolainahyvityksen esille, ja en näkisi mahdottomana, että opintotuen kokonaisuudistuksen yhteydessä myös tätäkin mallia arvioitaisiin. Toki on syytä arvioida siinä yhteydessä, minkälaista näyttöä ja tutkimustietoa meillä on siitä, olisiko tällainen alueellinen opintolainahyvitys hyvä keino. Jos näin todella on, niin miksi sellaista ei voisi kokeilla lähitökohtaisesti, edes kokeiluluontoisena. Harmi, että sitä ei viime kaudella toteutettu — muistan, että siitäkin oli puhetta.

Mutta kyllähän se tosiasia on, että myös viime kaudella, kun vallassa oli vasemmistoliitto, vihreät ja sosiaalidemokraatit, opiskelijat ottivat opintolainaa, ja silloin näitä puheenvuoroja, mitä tänään on kuultu, ei näin paljon kyllä kuultu. Silloin tuntui, että kaikkien opiskelijoiden asiat olivat huomattavasti paremmin kuin tällä hetkellä, nyt kun tämä hallitus on aloittanut, mutta tosiasia on, että moni nuori pärjää hyvin ja moni nuori pystyy käymään opintojen ohessa myös töissä. En oikein pidä siitä, että aina teidän puheenvuoroissanne nuoret kuvataan heikoiksi ja että voi ei, miten ne jaksaa ja pärjää. Kyllä siellä on paljon haasteita, mutta ei lähdettäisi yleistämään nuorten kokemuksia omasta arjestaan ja omasta opiskeluajastaan sellaiseen muotoon, jossa esitetään, että he ovat niin heikkoja, että he eivät pärjää. Se on ikävää kuunneltavaa. Kyllä moni nuori pärjää varsin hyvin. Muistutan, että korkeakouluopintojen jälkeen nämä nuoret työllistyvät todennäköisesti sellaisille aloille, joilla on varsin hyvä työllisyysaste ja työllisyysprosentti, joka tarkoittaa sitä, että heillä menee todella hyvin tulevaisuudessa omassa elämässään, noin niin kuin keskimäärin.

Paljon enemmän meidän pitää olla huolissamme niistä nuorista, jotka eivät ylipäänsä pääse sen opintolainan hakemisen piiriin, eli niistä, jotka eivät opiskele vaan syrjäytyvät. Tähänkin hallitus pyrkii monin toimin pääsemään, että yhä pienempi osa nuorista syrjäytyisi. Mitä tulee esimerkiksi mielenterveysongelmiin, jotka ovat yksi merkittävä tekijä siellä nuoruudessa, joka saattaa aiheuttaa sen, että nuori ei sitten lähde opiskelemaan tai vaihtoehtoisesti jaksaa käydä töissä, niin lasten ja nuorten terapiatakuu, jonka tämä hallitus nyt toteuttaa — viime hallitus lupasi toteuttaa terapiatakuun, ei toteuttanut, mutta tämä hallitus toteuttaa sen, minkä pystyy, eli lasten ja nuorten terapiatakuun — osaltaan edistää sitä, että toivottavasti tulevaisuudessa moni nuori voisi paremmin kuin tänään ja sitä kautta pääsisi kiinni opintoihin ja pääsisi kiinni työelämään ja rakentamaan omaa tulevaisuuttaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Mäkynen.

19.45 Matias Mäkynen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Suomen ylioppilaskuntien liitto on arvioinut, että tämän muutoksen ja lainapainotteisuuden lisäämisen jälkeen meillä on tulevaisuudessa noin 30 000, jopa 40 000 euroa opintolainaa ihmisillä, kun he valmistuvat. Mitä se tarkoittaa esimerkiksi asunnon hankinnan kannalta, asuntolainan saamisen kannalta, toisaalta asuntolainoista selviämisen kannalta esimerkiksi korkeakoulutetulle sairaanhoitajalle tai varhaiskasvatuksen työntekijälle, jotka työskentelevät pienipalkkaisilla aloilla ja maksavat niitä korkeita asuinkustannuksia esimerkiksi täällä pääkaupunkiseudulla? Todennäköisesti tämä johtaa siihen, että joudumme todellakin laatimaan semmoisia amerikkalaistyyllisiä opintolainojen anteeksianto-ohjelmia. Muutenkin tämä hallituksen politiikka ajaa Suomea tällaiseen amerikkalaiseen tai brittimalliseen yhteiskuntaan, jossa vahvat pärjäävät ja muut sitten jätetään oman onnensa nojaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

Syrjäytymisvaarassa olevista nuorista edustaja Bergbom esitti tässä olevansa hyvin huolissaan. Opintolainapainotteisuuden lisääminen nimenomaan estää syrjäytymisvaarassa olevia nuoria tai pienituloisista perheistä olevia nuoria lähtemästä opiskelemaan. Se me tiedetään jo nyt tutkimuksista jo aiempien opintolainatasojen kohdalla. Ei opintolainan kasvattaminen tätä tilannetta mitenkään tule parantamaan.

Nyt näillä hallituksen sosiaaliturvaleikkauksilla 17 000 lasta ajetaan köyhyyteen. Köyhyydellä on näille lapsille pitkät vaikutukset. Se tiedetään psykiatria-asiantuntijoiden lausunnoista, että köyhyys aiheuttaa lapsillekin sellaista stressiä, joka kertaantuu nuoruudessa ja vaikuttaa koulunkäyntiin, se vaikuttaa meidän Pisa-tuloksiimme, se vaikuttaa myös siihen, ketkä hakeutuvat korkeakoulutukseen.

Te olette tästä vastuussa. Teidän leikkauksenne aiheuttavat sitä, että meidän koulutusjärjestelmämme niin kuin koko muukin yhteiskunta eriarvoistuvat. Tämä opintolainapainotteisuuden lisääminen on yksi osa tätä kehitystä ja sellaisenaan erittäin haitallista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Siponen.

19.48 Markku Siponen kesk: Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Sieltä taisikin joku puheenvuoro lähteä välistä.

Mutta kiitoksia edustaja Bergbomille, kun otitte kantaa tähän alueelliseen opintolainahyvitykseen. Arvostan sitä, että voitte tätä harkita uudistuksen yhteydessä, ja tietysti sitä uudistusta on tärkeää kiirehtiä. Kun tuossa kysyitte, että selvittääkö, minkälaista näyttöä, niin tietysti ongelmahan juuri on se, että meillä ei ole Suomesta näyttöä, elikkä tarkoitus olisi nyt tehdä kokeilu ja katsoa, miten se toimii. Norjasta on varsin hyvät näytöt tähän, ja sen takia sitä ollaankin tuotu tänne, että voitaisiin sitä kokeilla ja katsoa, miten se toimii.

Tietystihän tässä voi myöskin kysyä... Tuossa keskustan vaihtoehdossa toin esille, että vaihtoehtobudjetissa 20 miljoonaa käytetään hallituksen linjaan verrattuna tähän opintotukeen, opintorahan korotukseen. Sillä pystytään tekemään se noin kuuden prosentin korotus kautta linjan näihin opintorahan määriin eri luokissa. Tässähan tietysti voisi vastakainasettelua tehdä, jos haluaisi siihen lähteä, mihin hallitus sen 20 miljoonaa sitten käyttää. Onko se se, että halutaan sitä olutveroa mieluummin alentaa, vai olisiko ollut järkevää nimenomaan käyttää se vaikka opiskelijoiden hyväksi, koska kuitenkin hallituksella on hyvä, kannatettava tavoite, että pystyttäisiin näiden meidän opiskelijoitten valmistumista jouduttamaan. Niin kuin toin tuossa äskeisessä puheenvuorossa esille, ollaan OECD-maiden vertailussa jääty opinto-ajoissa jälkeen, ja kyllähän se noissa sivistysvaliokunnan kuulemisissa varsin hyvin tuli esille, että nyt, kun tätä lainapainotteisuutta lähdetään lisäämään, niin toiset ottavat lainaa, mutta moni ei varmasti sitä lainaa halua ottaa, tekee mieluummin töitä, mikä on tietysti ihan positiivinen asia, mutta se taas todennäköisemmin pitkittää sitä valmistumista.

Kehottaisin kuitenkin vielä hallitusta pohtimaan näitä valintoja, ovatko nämä veronalennukset tai näihin tiettyihin haittaveroihin tehtävät alennukset sitten tärkeämpiä kuin käyttää se raha sitten esimerkiksi meidän opiskelijoidemme hyväksi.

Tänään, tällä viikolla, on puhuttu paljon koulusta, opiskelusta ja siitä meidän koko ketjusta sieltä varhaiskasvatuksesta aina peruskoulun, lukion kautta korkeakouluihin. Tietenkin tämä opintoraha on se, mikä siellä ketjun loppupäässä korkeakouluopiskelijalle erityisesti olisi positiivinen vaikutin, ja pystyttäisiin saamaan sieltä sitten hyviä nuoria ajoissa työelämään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

19.51 **Rami Lehtinen ps:** Arvoisa rouva puhemies! On tartuttava kiinni tähän ajatusmalliin, että jos valmistuu normaaliin ammattiin ja joutuu ottamaan siihen opintolainaa, niin ei olisi enää varaa ostaa Suomesta asuntoa. Jos tilanne aidosti näin on, mikä on todella synkkää, jos kehitys tähän menee, niin se tarkoittaa sitä, että asuntokauppa kyllä Suomessa pysähtyy täysin, joka taas sitten johtaa markkinavetoisesti siihen, että asuntojen hinnat tulevat merkittävästi alaspäin, mikä voisi olla kyllä tässä Suomen asuntokauppatilanteessa jopa ihan hyvinkin pidemmällä aikavälillä, että se tervehdyttäisi asuntokauppojen kustannustasoa, joka erityisesti täällä pääkaupunkiseudulla on jopa ylikuumentunut jo monta vuotta.

Toinen asia on se, että on varsin synkkää tässä viimeiset kolme päivää joka aiheessa ollut, miten musta on koko Suomen ja nuorten ja ihmisten tulevaisuus, muun muassa tässä nyt viimeksi sen suhteen, että köyhyys aiheuttaa automaattisesti lapsille stressiä ja hankaloittaa lapsen elämää. Itse olen kotoisin köyhästä perheestä, ja en muista kokeneeni lapsena erityisesti stressiä siitä, että meillä oli köyhää, mutta varmasti näin joissakin perheissä on.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.